

Hummerskall og kristenliv

Jon Kvalbein, DagenMagazinet 21. august, 2009.

«I kyrkja, men ikkje *under* kyrkja.» Slik avslutter Ludvig Hope (1871-1954) boka «Kyrkja og Guds folk» i 1923. Denne kirkepolitiske parolen har vært retningsgivende for det radikale lekmannsarbeidet i kirken. Misjonsfolket bør være medlemmer av Den norske kirke (Dnk), men drive sin virksomhet for indre og ytre misjon knyttet til selvstendige og uavhengige bibel- og bekjennelsestro organisasjoner innenfor kirken.

Parolen har ikke vært tolket restriktivt. Foreninger og forsamlinger har i praksis vært åpne for alle som ville arbeide i samsvar med organisasjonens basis og målsetting.

Båndene løsner

Tre organisasjoner har i sommer fattet vedtak som løsner båndene til Dnk. Bakgrunnen er læreoppløsningen i kirken. Med overveldende flertall gav generalforsamlingen tilslutning til at Normisjon ikke lenger definerer seg innenfor Dnk. Med 230 mot 23 stemmer vedtok Indremisjonsforbundet å gi tilbud om en egen kirkelig registrering for misjonsvenner som er utmeldt av Dnk. Misjonssambandets generalforsamling utsatte saken. Men i hovedstyrets årsmelding som ble godkjent av generalforsamlingen står det: «Hovedstyret opplever at den negative utviklingen i Dnk innebærer at det er unaturlig for NLM å definere seg som en misjonsorganisasjon innenfor Dnk.»

Hopes parole var knyttet til kirkesituasjonen i 1923. Mye har endret seg siden. Ingen kan vite hva Hope ville ha sagt i dag. Men Hope advarte mot å stivne i organisatoriske former. I «Kyrkja og Guds folk» skrev han:

«I sjøen lever det eit dyr som bur i eit forunderleg sterkt hus. Det er hummaren. Omkring dette livet er det lagt eit tjukt, sterkt skal. Men rett som det er, må dette skalet brotna og dette av. Hummaren veks, og skalet må sprengjast. Livet krev det. Om ikkje hummaren kunne makte å sprengje dette skalet, så ville han slutte å vekse, og med tida misse livet. Det er mi tru at denne avvegen er det «lovparagraf-kyrkjene» har kome inn på. Og dersom det frie lekmannsarbeidet vert for mykje gripe av organisasjonstrongen, vil det gå same vegen også med det. Hummaren må byte hus, skal han vekse og leve. Gudslivet her på jorda også.» Hopes råd er: «Måtte vi berre lære den guddomskunsten å syte meir for livet enn for forma som livet er kledd i, så ville vi vere på rett veg. Den vegen som Nytestamentet har lært oss. Hummaren lagar det nye skalet sitt sjølv, berre han får lov til å leve og vekse.»

Lekmannsarbeidets skallskifter

Det radikale lekmannsarbeidets historie er en historie om slike skallskifter.

Da Hans Nielsen Hauge virket for 200 år siden, forbød Konventikkelplakaten fri møtevirksomhet og fri lekmannsforkynnelse. Forbudet førte Hauge i fengsel. Men det åndelige livet lot seg ikke stoppe. Innen kirken oppstod den haugianske venneflokken som en «menighet» ledet av valgte eldste, uavhengig av presten. Konventikkelplakaten ble ikke opphevet før i 1842. Et skall var brutt.

Samme år ble Det norske misjonsselskap stiftet. Misjonskallet utløste nytt åndelig liv som krevde nye former. Misjonsforeninger ble dannet over hele landet. De slo seg sammen i organisasjoner for indre og ytre misjon. «Lutherstiftelsen» ble etablert i 1868. Senere kom den rosenianske vekkelsen med sin frigjørende evangelieforkynnelse. I denne åndsstrømmen kom kallet til Kinamisjon, og Misjonssambandet ble startet i 1891. I 1898 ble Indremisjonsforbundet etablert.

Flere skall måtte brytes. Da norske biskoper ikke ville medvirke til ordinasjon av Brandtzæg, vedtok Misjonssambandet å innvie sine misjonærer selv. I 1906 ønsket Hope større frihet innenfor kirken. Han gikk inn for fri nattverd og fri dåp. Fra kirkelig hold var motstanden stor. Men i 1913 ble fri nattverd lovlig.

Den radikale lekmannsbevegelsen ønsket imidlertid intet brudd med kirkens lære. I 1920 sa organisasjonsfolket et rungende nei til frivillig samarbeide med vranglærere. Man forkastet «samspill mellom retningene». På Calmeyergatemøtet vedtok man: «Innenfor det frivillige kristelige arbeid vil vi våke over at det som tillitsmenn og arbeidere kun velges folk som uforbeholdent stiller seg på Skriftens grunn etter vår kirkes bekjennelse.» Det er dette som i ettertid er blitt kalt for «Calmeyergatelinja».

Skal lekmannsbevegelsens historie lære oss noe, bør det være: Forkynnensens bibelske innhold må fastholdes. Men skall som stenger for sant åndelig liv, bør brytes.

Dagens utfordringer

Hva så med situasjonen i dag? Mange er fortvilet over læreoppløsningen i Dnk. Før kunne vi si om vranglærerne: De forkynner i strid med kirkens offisielle lære. Men fra 1990 har Kirkemøtet fått fullmakt til å avgjøre lærespørsmål på kirkens vegne. Og Kirkemøtet 2007 fattet vedtak i strid med Skriften - i et spørsmål som berører både frelse, rettferdiggjørelseslære og bibelsyn. Kirkemøtet og bispemøtet vil ikke tale om vranglære, men om ulike meninger som må tolereres i kirken. Dagens folkekirke er basert på «samspill mellom retningene». Og den teologiske kløften utvider seg stadig. Sterke krefter i kirken ønsker nå kirkelig vielse av såkalt «kjønnsnøytrale ekteskap». Foreslåtte reformer i kirkens liturgi vil forsterke forfallet.

Dette utfordrer det frivillige lekmannsarbeidet, ikke minst når det gjelder forkynnelsen, men også når det blir spørsmål om kirkemedlemskap. Mange misjonsvenner vil fortsatt stå i Dnk. De ønsker å være «lys og salt» og påvirke kirken innenfra. Det må respekteres. Vi får håpe og be om at påvirkningen ikke går motsatt vei. Andre misjonsvenner velger å melde seg ut. Det må også respekteres. Men skal disse bare bli møtt av et «hummerskall»: Du får melde deg inn i en etablert frikirke eller stå uten noe formelt trossamfunn. Eller skal de tilbys en formell kirkelig tilknytning til den organisasjonen som de regner som sitt åndelige hjem? Det kan ordnes uten at hele organisasjonen endrer karakter og blir et registrert trossamfunn. Ved dette oppnås en fleksibel organisatorisk form som er tjenlig i en endret kirkesituasjon som krever omstillinger.

Indremisjonsforbundet har gått foran. Parolen «I kirken, men ikke under kirken» bør ikke tolkes så stramt at bibeltro misjonsvenner som melder seg ut Dnk, føler seg presset til å søke formell tilknytning utenom den organisasjonen der de hører hjemme. Hope prioriterte: «Ein må våge meir på livet enn på form og på skalet omkring livet.» «Hummeren lagar det nye skalet sitt sjølv, berre han får lov til å leve og vekse.» Det er kloke ord.